

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної служби якості
освіти України

від 07 грудня 2020 р. № 01-11/78

**Методичні рекомендації
з питань формування внутрішньої системи забезпечення
якості освіти у закладах позашкільної освіти**

Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти (далі – Рекомендації) розроблено з метою надання роз’яснень директорам та іншим педагогічним працівникам, тренерам-викладачам у проведенні самооцінювання освітніх і управлінських процесів та створенні внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти (далі – ЗПО).

У Рекомендаціях враховано норми законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту».

Внутрішня система забезпечення якості освіти ЗПО (далі – внутрішня система) – це сукупність компонентів, які визначають якість освітньої діяльності, що встановлює рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, спрямованого на здобуття якісної позашкільної освіти.

При формуванні внутрішньої системи ЗПО доцільно враховувати положення Національного стандарту ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000:2015, IDT) «Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів», у тому числі його основні принципи:

1. Орієнтація на замовника.

Основну увагу в управлінні якістю ЗПО приділяють задоволенню потреб дітей, батьків або законних представників дітей, суспільства і держави та прагненню до перевершення їх очікувань.

2. Лідерство.

Керівники на всіх рівнях установлюють єдність призначеності та напрямків розвитку ЗПО і створюють умови для задіяння персоналу задля досягнення цілей у сфері якості.

3. Задіяність персоналу.

Компетентний, правомочний та задіяний персонал на всіх рівнях – суттєво важливий для покращення спроможності ЗПО створювати цінність.

4. Процесний підхід.

Узгоджені та передбачувані результати досягаються більш результативно та ефективно, якщо діяльність розуміють та нею керують як взаємопов’язаними процесами, що функціонують як цілісна система у ЗПО.

5. Поліпшення.

Успішні ЗПО постійно зорієнтовані на поліпшення.

6. Прийняття рішень на підставі фактичних даних.

Рішення, базовані на аналізі й оцінюванні даних та інформації, з більшою ймовірністю уможливають бажані результати ЗПО.

7. Керування взаємовідносинами.

Для досягнення сталого успіху ЗПО управляє своїми взаємовідносинами з відповідними зацікавленими сторонами.

Внутрішня система забезпечення якості освіти у ЗПО розробляється як інструмент управління якістю освіти. Кожен з її компонентів має визначатися з урахуванням впливу на якість діяльності ЗПО, визначаючи різні напрями, забезпечуючи його ефективну роботу та сталий розвиток.

Формування внутрішньої системи рекомендується розпочинати з визначення **стратегії (політики) забезпечення якості освіти**, що визначається інтересами учасників освітнього процесу щодо якості позашкільної освіти у ЗПО, а також засадами державної політики щодо якості освіти.

Стратегія (політика) забезпечення якості освіти має бути орієнтована на:

- партнерство та професійну взаємодію у навчанні, вихованні, розвитку та соціалізації здобувачів освіти;
- недискримінацію, запобігання та протидію булінгу (цькуванню);
- академічну доброчесність та академічну свободу учасників освітнього процесу;
- прозорість та інформаційну відкритість ЗПО;
- сприяння безперервному професійному зростанню педагогічних працівників;
- справедливе та об'єктивне оцінювання освітніх досягнень здобувачів освіти і професійної діяльності педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів;
- сприяння здобувачам освіти у формуванні та реалізації їхніх індивідуальних освітніх траєкторій.

Відповідно до абзацу сьомого частини першої статті 11 Закону України «Про позашкільну освіту» педагогічна рада ЗПО формує систему та затверджує процедури внутрішнього забезпечення якості освіти, включаючи систему та механізми забезпечення академічної доброчесності.

З метою аналізу стану сформованості та функціонування внутрішньої системи рекомендується проводити в ЗПО самооцінювання власної діяльності.

Самооцінювання є процесом вивчення, оцінювання та вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти.

При організації та проведенні самооцінювання у ЗПО рекомендується розроблення документу про внутрішню систему, створення робочої групи та визначення особи, відповідальної за проведення самооцінювання.

Самооцінювання може здійснюватися:

- щорічно та/або періодично;
- комплексно та/або за певним напрямом освітньої діяльності.

У самооцінюванні є доцільним використання інформації моніторингові згідно Порядку проведення моніторингу якості освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 р. № 54, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 10 лютого 2020 року за № 154/34437.

Формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗПО рекомендуємо здійснювати з урахуванням наступних етапів:

- визначення компонентів внутрішньої системи;
- забезпечення функціонування компонентів внутрішньої системи;
- збір та аналіз інформації, отриманої під час вивчення документації, опитування та спостереження;
- узагальнення результатів;
- обговорення та оприлюднення результатів.

Визначення компонентів внутрішньої системи

З урахуванням частини третьої статті 41 Закону України «Про освіту» система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) може включати:

стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;
систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;

оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;

забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;

забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;

створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;

інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

Вищезазначені компоненти доцільно згрупувати за чотирма напрямками оцінювання ЗПО:

1. Напрямок оцінювання «Освітнє середовище закладу позашкільної освіти».
2. Напрямок оцінювання «Система оцінювання здобувачів освіти».
3. Напрямок оцінювання «Педагогічна діяльність педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів».
4. Напрямок оцінювання «Управлінські процеси».

Вибір компонентів внутрішньої системи не обмежується, ЗПО може визначати інші компоненти, додати або змінити їх у відповідності до напрямку діяльності та стратегії його розвитку, що не суперечить законодавству.

Забезпечення функціонування компонентів внутрішньої системи

ЗПО за напрямками оцінювання «Освітнє середовище закладу позашкільної освіти», «Система оцінювання здобувачів освіти», «Педагогічна

діяльність педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів», «Управлінські процеси» можуть проводити самооцінювання, використовуючи **Орієнтовні критерії та індикатори для самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу позашкільної освіти (додаток 1)**, що включають:

- вимога/правило оцінювання;
- критерії оцінювання;
- індикатори оцінювання.

Вимога/правило, критерії, індикатори оцінювання освітнього середовища ЗПО реалізуються через розгляд питань щодо наявності необхідних ресурсів для створення освітнього середовища (матеріально-технічна та науково-методична база відповідають типу, профілю ЗПО), створення в ЗПО безпечних та нешкідливих умов навчання та праці, безпечного освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства, інклюзивного освітнього середовища.

Вимога/правило, критерії, індикатори системи оцінювання здобувачів освіти реалізуються через оцінювання освітніх досягнень здобувачів освіти.

Вимога/правило, критерії, індикатори оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів реалізуються через ефективність педагогічної діяльності педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, підвищення їх професійного рівня.

Вимога/правило, критерії, індикатори оцінювання управлінської діяльності реалізуються через організаційно-правові засади діяльності ЗПО, формування та забезпечення академічної доброчесності.

ЗПО може розробляти власні вимоги/правила, критерії, індикатори оцінювання компонентів внутрішньої системи та забезпечення їх функціонування.

Збір та аналіз інформації, отриманої під час вивчення документації, опитування та спостереження

Для самооцінювання доцільно використовувати наступні методи збору інформації:

- вивчення документації;
- опитування (анкетування, інтерв'ю);
- спостереження (за освітнім середовищем, за організаційними формами освітнього процесу).

Вивчення документації. Даний метод дозволяє вивчити документацію ЗПО щодо його освітньої діяльності, прийняті управлінські рішення та стан їх виконання тощо.

Опитування. Даний метод дозволяє отримати інформацію про учасників освітнього процесу, їх ставлення до освітньої діяльності ЗПО.

Опитування може проводитися у формі анкетування, інтерв'ювання.

При анкетуванні використовуються анкети для педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти та батьків.

Інтерв'ю може бути індивідуальне, групове.

Опитування доцільно проводити зі здобувачами освіти віком від 14 років.

Спостереження. Даний метод дозволяє оцінити стан освітнього середовища, різних організаційних форм освітнього процесу ЗПО.

Спостереження за освітнім середовищем дає можливість зафіксувати наявність чи відсутність необхідної для освітнього процесу матеріально-технічної та науково-методичної бази, створення в ЗПО безпечних та нешкідливих умов навчання та праці, безпечного освітнього середовища, інклюзивного освітнього середовища.

Спостереження за різними організаційними формами допомагає оцінити освітні досягнення здобувачів освіти та педагогічну діяльність педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів.

Узагальнення результатів

Інформація, отримана у процесі самооцінювання, потребує узагальнення.

Узагальнення результатів самооцінювання дозволить співставити отриману інформацію, порівняти та встановити відповідні рівні самооцінювання.

Проведення у ЗПО щорічного самооцінювання передбачає встановлення їх рівня.

Такими рівнями оцінювання, наприклад, можуть бути:

перший (високий);

другий (достатній);

третій (вимагає покращення);

четвертий (низький).

Маючи автономію, ЗПО може самостійно визначати рівні та узагальнювати результати самооцінювання.

Обговорення та оприлюднення результатів

Результати щорічного самооцінювання доцільно розглянути та схвалити на засіданні педагогічної ради до початку нового навчального року. Отримані результати варто також обговорити з представниками батьківської та учнівської громадськості.

Інформація, отримана під час самооцінювання, може стати підґрунтям для внесення змін до стратегії розвитку ЗПО, визначення шляхів удосконалення освітніх і управлінських процесів та інших питань внутрішньої системи.

Результати самооцінювання можуть бути складовою частиною річного звіту про діяльність ЗПО.

Отримані результати дадуть можливість порівняти та відстежити динаміку розвитку ЗПО, що сприятиме реалізації основної цілі – якості позашкільної освіти, успішному розвитку кожного учасника освітнього процесу.

Додаток 1
до Методичних рекомендації з питань
формування внутрішньої системи забезпечення
якості освіти у закладах позашкільної освіти

**Орієнтовні критерії та індикатори для самооцінювання
освітніх і управлінських процесів закладу позашкільної освіти**

№	Вимога/правило	Критерії оцінювання	Індикатори оцінювання	Методи збору інформації
1	2	3	4	5
1.	Напрямок оцінювання «Освітнє середовище закладу позашкільної освіти»			
	1.1. Наявність необхідних ресурсів для створення освітнього середовища	1.1.1. Матеріально-технічна та науково-методична база відповідають типу профілю закладу позашкільної освіти	1.1.1.1. У закладі освіти є приміщення, споруди, земельні ділянки, обладнання (у тому числі орендовані на умовах договору оренди чи угоди про співпрацю), необхідні для реалізації освітньої і навчальних програм відповідно до типу та профілю закладу освіти	1. Вивчення документації 2. Спостереження (освітнє середовище)
			1.1.1.2. Заклад освіти забезпечений навчальними, наочними посібниками і технічними засобами навчання відповідно до освітньої та навчальних програм	1. Спостереження (освітнє середовище) 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти, батьків)
	1.2. Створення безпечних і нешкідливих умов навчання та праці	1.2.1. Освітнє середовище закладу безпечне	1.2.1.1. Територія та приміщення закладу є безпечними	1. Спостереження (освітнє середовище). 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти, батьків)
			1.2.1.2. У закладі освіти забезпечується дотримання санітарно-гігієнічних та протипожежних норм	1. Вивчення документації 2. Спостереження (освітнє середовище) 3. Опитування (анкетування здобувачів освіти, батьків)
			1.2.1.3. У закладі освіти проводяться	1. Вивчення документації

		навчання/інструктажі з охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки, правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій	2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти, батьків)
		1.2.1.4. Учасники освітнього процесу дотримуються правил безпеки життєдіяльності, охорони праці, правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування здобувачів освіти, педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
		1.2.1.5. У разі нещасного випадку педагогічні працівники та/або тренери-викладачі та керівництво закладу діють у встановленому законодавством порядку	1. Вивчення документації 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
		1.2.1.6. У закладі освіти формуються навички здорового способу життя	1. Вивчення документації 2. Опитування (анкетування здобувачів освіти, педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, батьків)
	1.2.2. Освітнє середовище вільне від будь-яких форм насильства	1.2.2.1. У закладі реалізуються заходи із запобігання будь-яким формам насильства, булінгу (цькування) учасників освітнього процесу	1. Вивчення документації 2. Опитування (анкетування здобувачів освіти, педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, батьків)
		1.2.2.2. Частка учасників освітнього процесу, які вважають освітнє середовище вільним від будь-яких форм насильства	Опитування (анкетування здобувачів освіти, педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, батьків)
1.3. Створення інклюзивного освітнього середовища	1.3.1. Приміщення та територія закладу позашкільної освіти облаштовані з урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування	1.3.1.1. У закладі освіти забезпечується доступність будівель та приміщень відповідно до його типу та профілю	Спостереження (освітнє середовище)
		1.3.1.2. У закладі освіти створені належні умови для дітей з особливими освітніми потребами (за потреби)	1. Вивчення документації. 2. Спостереження (освітнє середовище, навчальні заняття)
		1.3.1.3. Заклад освіти взаємодіє з батьками дітей із особливими освітніми потребами та фахівцями інклюзивно-ресурсного центру (за потреби)	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування чи інтерв'ю з батьками дітей з особливими освітніми потребами)
2.	Напрямок оцінювання «Система оцінювання здобувачів освіти»		

2.1. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів освіти	2.1.1. Досягнення здобувачів освіти	2.1.1.1. Частка здобувачів освіти, які брали участь у заходах на рівнях закладу, району (міста), області (відповідно до напрямку позашкільної освіти)	1. Вивчення документації 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти, батьків)
		2.1.1.2. Частка здобувачів освіти, які брали участь у заходах всеукраїнського та міжнародного рівнів (відповідно до напрямку позашкільної освіти)	1. Вивчення документації 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти, батьків)
		2.1.1.3. Частка колективів у закладі освіти, що мають почесні звання (для закладів художньо-естетичного напрямку) та/або частка здобувачів освіти, які мають спортивну кваліфікацію, отримали спортивні розряди і звання (для закладів туристсько-краєзнавчого, науково-технічного, фізкультурно-спортивного (спортивного) напрямів), інші державні відзнаки і нагороди	1. Вивчення документації 2. Опитування (анкетування батьків)
		2.1.1.4. Частка здобувачів освіти, які отримали у закладі документи про позашкільну освіту	Вивчення документації
3.	Напрямок оцінювання «Педагогічна діяльність педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів»		
3.1. Ефективність педагогічної діяльності педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів закладу освіти	3.1.1. Забезпечення якості освітнього процесу педагогічними працівниками та /або тренерами-викладачами	3.1.1.1. Наявність та стан ведення педагогічними працівниками та/або тренерами-викладачами ділової документації (журналів обліку роботи гуртка (секції, об'єднання, колективу), навчальна програма (для гуртків, секцій, об'єднань, колективів))	1. Вивчення документації 2. Спостереження (навчальне заняття) 3. Опитування (анкетування педагогічних працівників та /або тренерів- викладачів)
		3.1.1.2. Педагогічні працівники та/або тренери-викладачі навчають, виховують, розвивають здібності здобувачів освіти у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, надають первинні професійні знання, вміння і навички, необхідні для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності	1. Вивчення документації 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти) 3.Спостереження (навчальне заняття)
		3.1.1.3. Частка педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, які в освітньому процесі використовують сучасні підходи, методики та	1.Спостереження (навчальні заняття) 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та /або тренерів- викладачів,

		технології	здобувачів освіти)
		3.1.1.4. Участь педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів в дослідно-експериментальній роботі.	1. Вивчення документації 2. .Спостереження (навчальне заняття) 3. Опитування (анкетування педагогічних працівників та /або тренерів- викладачів)
	3.1.2. Організація інформаційно-методичної та організаційно-масової роботи та/або навчально-тренувальної і спортивної роботи	3.1.2.1. Використання в освітньому процесі інформаційно-методичних матеріалів, підготовка та оприлюднення власної фахової інформації	1. Спостереження (навчальні заняття) 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
		3.1.2.2. Стан реалізації плану організаційно-масової роботи та/або навчально-тренувальної і спортивної роботи відповідно до напрямку позашкільної освіти	1. Вивчення документації 2.Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
	3.1.3 Співробітництво педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів	3.1.3.1. Педагогічні працівники та/або тренери-викладачі співпрацюють з батьками здобувачів освіти	Опитування (анкетування батьків, педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
		3.1.3.2. Педагогічні працівники та/або тренери-викладачі співпрацюють з представниками закладів освіти, громадських організацій	Опитування (анкетування батьків, педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
3.2. Підвищення професійного рівня педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів закладу освіти	3.2.1. Забезпечення педагогічними працівниками та/або тренерами-викладачами постійного підвищення своєї кваліфікації	3.2.1.1. Наявність документів про підвищення кваліфікації педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів	Вивчення документації.
		3.2.1.2. Дотримання вимог законодавства під час атестації педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів	Вивчення документації
		3.2.1.3. Частка педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів закладу освіти, які обирали різні форми і напрями підвищення рівня своєї професійної майстерності	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
		3.2.1.4. Частка педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, які брали участь у фахових конкурсах педагогічної майстерності, семінарах, конференціях, освітніх проєктах	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
		3.2.1.5. Частка педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, які мають відзнаки, нагороди, звання	Вивчення документації
4.	Напрямок оцінювання «Управлінська діяльність»		

4.1. Організаційно-правові засади діяльності закладу освіти	4.1.1. Керівництво забезпечує організацію управлінської діяльності	4.1.1.1. Установчі документи закладу освіти відповідають законодавству	1. Вивчення документації
		4.1.1.2. У закладі освіти створено внутрішню систему забезпечення якості освіти	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти)
		4.1.1.3. Планування роботи закладу освіти відповідає статуту, особливостям (типу і профілю), умовам його діяльності	Вивчення документації
		4.1.1.4. Керівник та колегіальні органи управління закладу освіти аналізують реалізацію планів роботи, коригують їх у разі потреби	Вивчення документації
		4.1.1.5. Структура закладу, мережа гуртків, секцій, інших організаційних форм відповідають статуту закладу освіти	Вивчення документації
		4.1.1.6. Режим роботи закладу освіти та розклад занять враховують вікові особливості здобувачів освіти	1. Вивчення документації
		4.1.1.7. Наповнюваність груп та інших організаційних форм відповідають встановленим нормативам	Вивчення документації
		4.1.1.8. Динаміка мережі гуртків, груп, секцій та інших творчих об'єднань закладу позашкільної освіти, кількості здобувачів освіти (за останні три роки)	Вивчення документації
		4.1.1.9. Сформованість та дієвість роботи органів громадського самоврядування закладу освіти	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, батьків)
		4.1.1.10. Співпраця з науковими, культурно-просвітницькими, фізкультурно-оздоровчими (спортивними) установами, іншими закладами освіти, громадськими об'єднаннями	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, батьків)

	4.1.2. Керівництво закладу освіти забезпечує ефективність кадрової політики	4.1.2.1. Заклад освіти забезпечений педагогічними працівниками та/або тренерами-викладачами відповідно до штатного розпису	Вивчення документації
		4.1.2.2. Освіта, рівень професійної підготовки педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів закладу освіти відповідають вимогам законодавства	Вивчення документації
		4.1.2.3. Керівництво закладу освіти застосовує заходи матеріального та морального заохочення до працівників	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
		4.1.2.4. Керівництво закладу освіти створює умови для підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів)
	4.1.3 Керівництво закладу освіти забезпечує прозорість та інформаційну відкритість закладу	4.1.3.1. Керівництво закладу освіти оприлюднює інформацію про заклад на власному сайті або на сайті засновника	1. . Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, батьків) 2. Спостереження (освітнє середовище)
4.2. Формування та забезпечення академічної доброчесності	4.2.1. Впровадження академічної доброчесності у закладі освіти	4.2.1.1. Керівництво закладу освіти забезпечує реалізацію заходів щодо формування академічної доброчесності та протидії фактам її порушення	1. Вивчення документації. 2. Опитування (анкетування здобувачів освіти, педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти)
		4.2.1.2. Частка педагогічних працівників і здобувачів освіти, які поінформовані щодо дотримання академічної доброчесності	Опитування (анкетування педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти)